

Agnieszka OSKIERA

Uniwersytet Łódzki

ROLA REDAKTORA W PROGRAMACH RADIOWYCH

*„Do małego radioaparatu”
Ty małe pudełko,
co ostrożnie niosłem uciekając,
aby twoje lampy
nie potłukły się!
Od domu do statku,
ze statku do pociągu,
by nadal wrogowie mogli drażnić mnie.
Przy legowisku moim dla udreki
ostatnia rzecz w nocy, pierwsza o poranku
słucham o zwycięstwie ich i o trudach moich.
Przyrzeknij, że nigdy nagle nie zamilknie.*

Bertold Brecht

(przekład Jerzego Tuszewskiego)

Analizując programy radiowe, warto przyjrzeć się roli, jaka przypisana jest dziennikarzowi prowadzącemu program. Artykuł ten ma na celu wskazanie schematycznej, modelowej roli redaktora, bez zagłębiania się w pragmatyczną analizę dyskursu prowadzonego z interlokutorami. Materiał badawczy stanowią następujące programy radiowe: *Debaty w Jędrynce* (Pr. I Polskiego Radia), *Łódzki Klub Parlamentarny* (Radio Łódź) oraz audycje (bez nazwy własnej) nagrywane z Radia TOK FM. Programy prezentują kolejno następujące typy dialogów: redaktor + rozmówca, redaktor + rozmówcy, redaktor + rozmówcy telefoniczni, co przekłada się również na zadania powierzone dziennikarzowi, o czym w dalszej części artykułu.

Działania podejmowane przez redaktora mają charakter supremacyjny w sensie porządkowania, organizacji całego przebiegu programu. Często przybiera on postawę obserwatora, jednak ciągle „stoi na straży” i bacznie przysłuchuje się audycji, toczonym dyskusjom i debatom, aby w odpowiednim momencie podjąć regulujące działania. Postawa obser-

watora jest celowa, bo daje możliwość wypowiedzi zaproszonym do programu partycypantom, (bywa też odwrotnie, kiedy redaktor jest stroną zbyt aktywną, co z kolei może być irytujące dla adresatów, słuchaczy¹, którzy zgromadzili się przed odbiornikiem, aby usłyszeć opinie zaproszonych ekspertów). Poniżej zostały przedstawione poszczególne role przypisane redaktorowi, zilustrowane przykładami z wybranych programów radiowych.

1) Rozpoczynając audycję, redaktor zobligowany jest do przedstawienia wszystkich zaproszonych do studia gościa:

Przykład

Redaktor: Gośćmi dzisiejszej Debaty są: Łukasz Zbonikowski, poseł Prawa i Sprawiedliwości.

Łukasz Zbonikowski: Witam pana, witam państwa

Redaktor: Elżbieta Radziszewska, posłanka Platformy Obywatelskiej.

Elżbieta Radziszewska: Witam serdecznie.

Redaktor: Bogdan Socha, ekspert Samoobrony RP.

Bogdan Socha: Dzień dobry państwu.

Redaktor: Joanna Senyszyn, posłanka, wiceprzewodnicząca Sojuszu Lewicy Deokratycznej.

Joanna Senyszyn: Dzień dobry.

Redaktor: Andrzej Fedorowicz poseł, wiceprzewodniczący Klubu Parlamentarnego Ligi Polskich Rodzin.

Andrzej Fedorowicz: Dzień dobry.

Redaktor: Waldemar Pawlak, prezes, poseł Polskiego Stronnictwa Ludowego.

Waldemar Pawlak: Witam państwa.

[Program Pierwszy Polskiego Radia, „Debata w Jedyńce”]

Warto również zwrócić uwagę, że do programów o charakterze politycznym zapraszani są reprezentanci praktycznie wszystkich ugrupowań politycznych, co stwarza odbiorcom możliwość wysłuchania wszystkich stanowisk w danym temacie, a redaktor nie zostanie posądzony o stronniczość.

Nieco inną formułę inicjującą ma typ dialogu: redaktor + rozmówca telefoniczny. Na początku przedstawia się redaktor prowadzący program, dalej wskazuje na cykliczność tej audycji, podając dni i godziny, w których można jej słuchać. Przedstawia także wydawców programu – osoby

¹ Rozróżniam dwa terminy: *adresat* i *słuchacz*. *Adresat* to grupa docelowa, z myślą, o której tworzony był program radiowy, *słuchacz* to każda osoba spoza grupy docelowej.

czuwające nad emisją wszystkich programów transmitowanych danego dnia (zabieg ten stosowany jest na początku programu, tak jak w tym wypadku, albo na końcu).

Przykład

Igor Sokołowski, jestem z państwem codziennie od poniedziałku do piątku od 7.00 do 10.00, za szybą Marek Pyza, wydawca tego programu i Maciek Nawrot. Będziemy z państwem jeszcze przez prawie półtorej godziny...

[Radio Tok FM, *Wybory Miss Świata w Nigerii* – temat rozmowy]

Następnie prezynter określa formułę tej stacji radiowej – *talk radio* – reklamuje ją. Było to jedyne radio (obecnie już zmieniło format), które nadawało audycje interaktywne z udziałem słuchaczy.

Przykład

[...] a słuchacie państwo radia Tok FM, Tok FM to jedyna stacja radiowa w Polsce, na antenie której przede wszystkim mówimy, na antenie której mogą państwo na bieżąco skomentować, to co dzieje się w otaczającej nas rzeczywistości [...].

[Radio Tok FM, *Wybory Miss Świata w Nigerii* – temat rozmowy]

2) Kolejną rolą prowadzącego jest zapoznanie odbiorcy zewnątrznego, czyli adresata i słuchacza z tematyką, która będzie przedmiotem dyskusji. W tym celu dokonuje krótkiej charakterystyki podejmowanego problemu.

Przykład

Redaktor: Dzień dobry. Marek Modrzejewski. Zapraszam na drugą część Rozmów Jedyńki, zapraszam na Debatę. Sejm V kadencji w ubiegłotygodniową środę zakończył swe prace. 48 posiedzeń plenarnych, 145 dni roboczych tych posiedzeń, 384 ustawy. Teraz żyjemy już rytmem kampanii wyborczej, ale warto przypomnieć sobie, jakie były jego, tego Sejmu, sukcesy, jakie porażki, zwłaszcza, że scena polityczna po wyborach, a i obsada sejmowych foteli przez startujące w nich partie wcale nie muszą zasadniczo odbiegać od stanu obecnego, to znaczy, że pewne problemy z taką ostrością zarysowane podczas V kadencji mogą w postaci niemal niezmienionej wrócić i stać się udziałem połów kadencji V.

[Program Pierwszy Polskiego Radia, „Debaty w Jedyńce”]

W typie dialogu: redaktor + rozmówca telefoniczny, wprowadzenie jest bardzo rozbudowane, bo po pierwsze pełni funkcję informującą słu-

chacza, o czym ten program będzie, po drugie zarysowuje całe tło, podłoże danego tematu, po to aby słuchacz, znając szczegóły sprawy, mógł o niej dyskutować.

Przykład

Redaktor: [...] i proszę państwa ta rzeczywistość już wkrótce zapewni nam na pewno miłe przeżycia jakie wiążą się z wyborem najpiękniejszej kobiety na ziemi. Wszystko byłoby w porządku i bardzo chętnie bym oczekiwał tego spektaklu i tych setek przepięknych kobiet na wybiegu, gdyby nie fakt w jakim kraju to się dzieje. Wybory Miss Świata odbędą się w Nigerii. Ponad 80 piękności z całego świata zjechało już do tego kraju i tam przygotowuje się do finału konkursu, który odbędzie się w nigeryjskiej stolicy 7 grudnia, ale kilkanaście misek zbojkotowało wybory w ten sposób protestuje przeciwko okrutnemu wyrokowi trybunału islamskiego, który skazał na śmierć 30-letnią Aminę Lawalę skazana Amina Lawal została skazana na ukamienowanie, za to, że urodziła nieślubne dziecko. W tym samym czasie, gdy najpiękniejsze panny będą paradowały po wybiegu, na stadionie w nigeryjskiej stolicy Abudży, na północy kraju, toczy się będzie rozprawa apelacyjna Aminy Lawal. W rękach sędziów jest życie Nigeryjki. Bardzo wiele osób, bardzo wiele pięknych pań zdecydowało się zbojkotować te wybory właśnie z tego powodu, aby w ten sposób wpłynąć na decyzję władz nigeryjskich. Na pewno na wybiegu nie zobaczymy Miss Kostaryki, Miss Danii, Miss Szwajcarii, Miss RPA czy Miss Panamy, do bojkotu chce się dołączyć Miss Anglii, również Walii. Piękności z innych krajów też myślą o tym czy wystąpić czy nie. Takich problemów nie ma Polka, która będzie nas reprezentować, Marta Matyjasik, Marta jest już w Nigerii, takiego problemu nie mieli również organizatorzy konkursu u nas w Polsce Biuro Miss Polonia.

[Radio Tok FM, *Wybory Miss Świata w Nigerii* – temat rozmowy]

3) Redaktor jako pierwszy zadaje pytanie, pełni rolę inicjatora, ukierunkowując w ten sposób program.

Przykład

Redaktor: Dlaczego, panie pośle (pytanie do przedstawiciela pis-u), te prośby premiera i pani wicepremier do senatorów, ale rozumiem, że wcześniej też jakoś do posłów kierowane, okazały się nieskuteczne? Krótko mówiąc, dlaczego Pis również zgodził się na podwójną ulgę prorodzinną?

[Program Pierwszy Polskiego Radia, „Debaty w Jedyńce”]

Przykład

Redaktor: Panie ambasadorze, przed chwilą Prezydent Kwaśniewski w „Sygnałach Dnia” powiedział, że nasze stosunki z Niemcami i Francją są bardzo dobre. Pan podziela to zdanie?

4) Do zadań prowadzącego należy monitorowanie rozmowy w celu zachowania tematycznego porządku konwersacyjnego (pilnuje linii tematycznej). Jeśli rozmówcy zbaczają z tematu, bądź „uciekają” od odpowiedzi, ma prawo nakłonić ich do powrotu, czy też dociekać odpowiedzi.

Przykład

Redaktor: Pani poseł sprytnie uciekła mi przed pytaniem poprzednio, a ja wrócę w takim razie do niego: Czy SLD nie obawia się, że ci ludzie, którzy w dużej mierze są jego elektoratem, ludzie biedni, ucierpią na skutek tej nowelizacji?

Posłanka SLD.: Nie, myślę, że nie.

[Program Pierwszy Polskiego Radia, *Debaty w Jedyńce*]

Czuwa również nad zwięzłością wypowiedzi interlokutora, przywołując do porządku w obrębie linii tematycznej. Zazwyczaj zabieg taki podyktowany jest ograniczeniami czasowymi programu.

Przykład

Poseł PiS: ...to może Ursus byłby w zupełnie innej kondycji, niż był przez całe lata. I odsyłam pana do różnych analiz ekonomicznych.

Redaktor: Panie pośle, przepraszam bardzo, proszę o puentę.

[Program Pierwszy Polskiego Radia, „Debaty w Jedyńce”]

Poniższy przykład wskazuje, że redaktor decyduje, który z tematów należy rozszerzyć.

Przykład

Poseł Samoobrony: Panie pośle, jakżeż nieprawdziwe? Przecież o czymkolwiek byśmy nie mówili, to mówimy o pieniądzach. Przecież hiper-, supermarkety to, że nie płacą podatków, to jest raz, a to jest 10 miliardów złotych. To jest prawdziwe i z tym trzeba walczyć. Drodzy państwo, niepokojące zjawisko kiedyś spotkałem, nad którym należałoby się zastanowić, przeanalizować, bo mówimy o supermarketach, za chwilę będziemy mówić o sprzedaży polskiej ziemi, ale wracając do sprawy...

Redaktor: Ale w tym programie powiedzmy jednak o tym.

[Program Pierwszy Polskiego Radia, „Debaty w Jedyńce”]

5) Do kolejnego przywileju dziennikarza prowadzącego należy możliwość decydowania o kolejności wypowiedzi zaproszonych gości, co pomaga w utrzymaniu porządku audycji, a także o kolejności podejmowanych tematów.

Nie jest to łatwe w typie dialogu: redaktor + rozmówcy, ze względu na wielość rozmówców.

Przykład

Redaktor: Panie pośle, za chwileczkę poprosimy pana o opinię, natomiast teraz przekażemy głos Elżbiecie Radziszewskiej z Platformy Obywatelskiej. [Program Pierwszy Polskiego Radia, „Debaty w Jedyńce”]

Przykład

Joanna Senyszyn: A więc tutaj i tak ta ustawa przeszła w tej lepszej jak gdyby formie, niemniej musimy mieć świadomość, że 420 zł na dziecko to jest kwota mała. W tej kwocie jest już podatek VAT, więc w gruncie rzeczy to jest tylko taka rzeczywista pomoc. Ale jak ona się odbija na polityce społecznej w ogóle, dlatego że przecież polityka społeczna nie sprowadza się do tego elementu.

Redaktor: Na pewno. Jeśli pani pozwoli, to wysłuchamy teraz Andrzeja Fedorowicza, a potem jak to mogłoby być i jak powinno wyglądać w przyszłość, porozmawiamy jeszcze w dalszej części audycji.

[Program Pierwszy Polskiego Radia, „Debaty w Jedyńce”]

6) Redaktor może też pomóc w przejmowaniu tury, czyli w przejmowaniu roli konwersacyjnej uczestników (*turn – taking*)².

Kiedy współrozmówca przerywa replikę, daje tym samym sygnał, że chce włączyć się do konwersacji. Próba włączenia się do konwersacji, czyli przejęcia tury, może być uwieńczona sukcesem lub niepowodzeniem. W przypadku dialogów radiowych typu: redaktor + rozmówcy, daje się zaobserwować, tzw. „walkę o głos”, która pojawia się w sytuacjach konfliktu interpersonalnego, skłaniającego do ekspresji, co jest jednoznaczne z chęcią przejęcia aktywnej roli w konwersacji. Pomocą w przejęciu tury może służyć redaktor, typując tę osobę do rozmowy.

Przykład

Redaktor: Trudno nie oprzeć się jednak refleksji, wracam jeszcze do wyborów, w ogóle do wyborów w Austrii, w 1933 roku w Niemczech także to głównie to ludzie związani z lewicą głosowali na NSDAP...

Konsul Honorowy Austrii w Łodzi: Tak, ale...

Posłanka SLD: i próbowali dojść

Poseł AWS: Ale panowie... (rozmówca podejmuje próbę przejęcia tury, która nie jest uwieńczona sukcesem)

² Termin *przejęcie tury* (*turn-taking*), czyli zmiany ról konwersacyjnych uczestników, przyjmuję za Duncanem i Fiske (1985: 43–64).

Posłanka SLD: do władzy

Poseł AWS: **ale panowie, ja przepraszam** (ponowna próba przejścia tury zakończona niepowodzeniem)

Redaktor: **Pan poseł Stefan Niesiołowski** (pomoc redaktora w przejściu tury przez typowanie rozmówcy)

Poseł AWS: **Ale jednak porównywanie Haidera do Hitlera, no pod pewnym podobieństwem nazwisk jest całkowicie absurdalne.**

[Radio Łódź, „Łódzki Klub Parlamentarny”]

Jak wynika z przykładu, nie ma czasami chętnych do pełnienia roli słuchacza. Interlokutor usiłował włączyć się kilkakrotnie do dyskusji, jednak próba ta kończyła się niepowodzeniem. Dopiero pomoc redaktora przez wykorzystanie należącego do niego prawa typowania rozmówcy, spowodowała, że partycypant mógł swobodnie się wypowiedzieć.

W momentach zabierania głosu zdarza się, że kilka osób mówi równocześnie. Powstaje wówczas „szum informacyjny”, który powoduje zaburzenia komunikacyjne. Głos przejmuje się na zasadzie siły, kto mówi głośniej, ten ma szansę przekrzyczeć rozmówcę o słabszej emisji głosu. Zaburzenie komunikacyjne jest bardzo trudne do „rozszyfrowania” przez odbiorców. Zdarza się, że redaktor sygnalizuje tę kwestię rozmówcom explicite, dbając o jakość przekazu informacji i komfort odbioru przez słuchaczy.

Przykład

[szum różnych głosów w studiu]

Redaktor: Ale jeżeli panowie będą równocześnie mówić, to słuchacze nie usłyszą.

[Program Pierwszy Polskiego Radia, „Debaty w Jedyńce”]

Przykład

Joanna Senyszyn: Ale też nie...dwa lata nie chcieliście tego, no.

Redaktor: **Do pani też mam prośbę...** [szum różnych głosów w studiu].

Bogdan Socha: Panie pośle, to bardzo brzydko chwalić się czymś, co (...).

Redaktor: **Do każdego z państwa mam prośbę.** Panie Bogdanie... Przypominam – to jest studia Polskiego Radia, to nie jest program w telewizyjny. Co się dzieje w telewizji, kiedy się tyłu polityków zbierze, widzujemy codziennie. **Uszanujcie państwo naszych słuchaczy. Oni są wam wierni, ale tylko wówczas, kiedy mogą wiedzieć, kto mówi, dlaczego mówi, co mówi. Pozwólcie państwo, aby nasi słuchacze to dokładnie usłyszeli.**

[Program Pierwszy Polskiego Radia, „Debaty w Jedyńce”]

7) Redaktor w trakcie programu bywa sędzią rozjemczym, rozstrzyga spory uczestników. Ta rola charakterystyczna jest szczególnie w typie

dialogu: redaktor + rozmówcy, ze względu na wielość zaproszonych osób i rozbieżność poglądów.

Przykład

Poseł PO: Przestrzegam przed prostym mówieniem odnośnie nowych inwestycji hipermarketowych, ponieważ mam dowody – pan mówi o różnych miastach, że teraz bardzo często z nowymi lokalizacjami walczą hipermarkety, mali kupcy...

Redaktor: Proszę państwa, tego nie rozstrzygniemy. (redaktor w roli sędziego rozjemczego, przerywa dyskusję, następnie typuje rozmówcę, aby zachować porządek konwersacyjny)

[szum głosów]

Redaktor: Stanisław Łyżwiński, Samoobrona.

[Program Pierwszy Polskiego Radia, „Debaty w Jedyńce”]

8) W trakcie programu redaktor przypomina dane interlokutora (imię i nazwisko, ugrupowanie polityczne, które reprezentuje, jakie piastuje stanowisko), który włączył się właśnie do konwersacji. Jest to istotny czynnik w programie radiowym, który powoduje, że odbiorca nie musi koncentrować swojej uwagi na tembrze głosu rozmów w studiu. Ponadto osoba, która włączyła odbiornik w trakcie audycji, wie, kto aktualnie zabiera głos.

Przykład

Marek Sawicki: Zrobił swoje.

Redaktor: Daniel Pawłowicz, Liga Polskich Rodzin.

Daniel Pawłowicz: Widzę, że sukces ma teraz wielu ojców [...].

Przykład

Piotr Żak: Zdecydowanie się pan myli.

Redaktor: Poseł Piotr Żak

Piotr Żak: Panie redaktorze, po pierwsze to maleńkie sprostowanie do wypowiedzi pana redaktora Słodkowskiego, tak naprawdę to do tej pory to ja słyszałem z ust. tylko jednej osoby, że wystartuje w tych wyborach prezydenckich i są to usta Lecha Wałęsy [...]

[Radio Łódź, „Łódzki Klub Parlamentarny”]

9) Ważnym aspektem w programach radiowych, prowadzonych na żywo, jest kontrolowanie czasu antenowego. Czas antenowy jest również elementem perswazyjnym, skłaniającym do precyzyjnej, zwięzłej, oczekiwanej przez redaktora wypowiedzi.

Przykład

Redaktor: Przepraszam panie pośle, ale program kończy się za dziesięć minut

[Radio Łódź, „Łódzki Klub Parlamentarny”]

Przykład

Redaktor: Może panowie poza studiem dokończą tę rozmowę, bo musimy zakończyć program.

[Program Pierwszy Polskiego Radia, „Debaty w Jedyńce”]

Przykład

Redaktor: Dobrze. Króciutko już panie pośle, króciutko.

[Radio Łódź, Łódzki Klub Parlamentarny]

Przykład

Redaktor 1: Przepraszam panie pośle, program się skończy i rozmowa.

Posłanka SLD: Tak właśnie.

Redaktor 1: i nie będzie ciągu dalszego czy będzie?

Poseł AWS: To znaczy

Redaktor 1: bo program kończy się za 10 minut.

[Radio Łódź, „Łódzki Klub Parlamentarny”]

10) Zakończenie programu należy również do redaktora. Czyni to poprzez zastosowanie tradycyjnych zwrotów rytualnych.

Przykład

Redaktor: Dziękujemy pięknie i do usłyszenia;

[Radio Łódź, „Łódzki Klub Parlamentarny”]

Przykład

Redaktor: Dziękuję bardzo. Gośćmi dzisiejszego programu byli: Anita Błochowiak – posłanka Sojuszu Lewicy Demokratycznej; Stanisław Łyżwiński – poseł Samoobrony Rzeczypospolitej Polskiej; Wojciech Jasiński – poseł Prawa i Sprawiedliwości; Bronisław Komorowski – minister obrony narodowej; Robert Strąk – poseł Ligi Polskich Rodzin; Tomasz Szczypiński – poseł Platformy Obywatelskiej Rzeczypospolitej Polskiej. Na kolejny program zapraszam we wtorek 30 kwietnia na godzinę 20.10, oczywiście do Programu I. Żegnają państwa: producent Danuta Żaczek, realizator Marek Dalba, autor i prowadzący Marek Mądrzejewski.)

[Program Pierwszy Polskiego Radia, „Debaty w Jedyńce”]

11) Interesująca jest rola redaktora w typie dialogu: redaktor + rozmówcy telefoniczni, rekapitułuje wypowiedzi rozmówców, a tym samym

uniemożliwia im ripostę. Jego głos jest decydujący, często sprzeczny z poglądem rozmówcy telefonicznego. Wynika to nie tylko z typu dialogu, ale i specyfiki programu, redaktor ma zachęcać, pobudzać odbiorców do dyskusji na antenie radia, a jest to możliwe, m.in. przez brak aprobaty poglądów interlokutorów. Jest to zabieg manipulacyjny o podłożu najczęściej aksjologicznym oraz pozorowanej agitacji, pobudzający słuchaczy do podjęcia rozmów na antenie radiowej. Ten typ dialogu wyraźnie pokazuje, że redaktor ma pozycję dominującą, odbiorca (tu: rozmówca telefoniczny), pozycję podporządkowaną.

Przykład

Redaktor: Panie Piotrze, czy nasza miska powinna tam jechać czy nie?

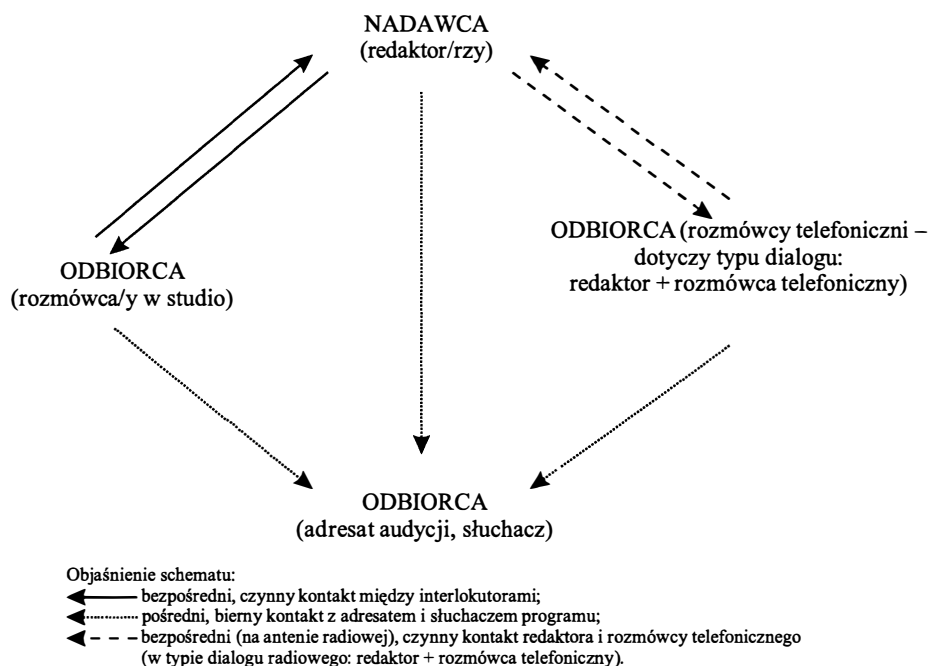
Słuchacz: [...] znaczy ja uważam, że wie pan, prezes miał troszkę racji, **wszystkie kobiety, które tam pojadą powinny zamanifestować tam na miejscu ewentualnie.** A niech pan sobie wyobrazi, zostaje wybrana Miss Świata i ona zrzeka się korony, później, no bo coś takiego może zaistnieć, że ona mówi nie, tutaj łamane są prawa kobiet, **wie pan ja uważam, że te kobiety wszystkie, które tam pojadą powinny coś tam na miejscu zamanifestować.** To jest moje prywatne zdanie.

Redaktor: Panie Piotrze, dziękuję za telefon, pozdrawiam. **Nie zgadzam się z panem.** Powiedział pan, że ewentualnie Miss Świata powinna zamanifestować i nie wziąć tej korony, to tak jakby dowiedziała się w momencie ogłoszenia wyroku, że została najpiękniejszą kobietą na świecie, że tam są łamane prawa człowieka, ona wiedziała to wcześniej, wcześniej tą decyzję o niejechaniu powinna podjąć.

[Radio Tok FM]

Poza sterowaniem programem radiowym w sposób schematyczny, modelowy przez redaktora, można też mówić o sterowaniu problemowym, tematycznym. Konwersacja sterowana tematycznie jest nastawiona na uzyskanie od interlokutora określonej informacji, natomiast konwersacja sterowana problemowo, uwikłana jest w ciągi negocjacyjne, których wykładnikiem jest argumentacja. W wymianie tego typu, interlokutorzy prezentują rozbieżne cele komunikacyjne i próbują przeforsować, za pomocą argumentów, swoje stanowisko. Jednak te kwestie mogą stanowić przedmiot osobnych rozważań.

Kolejnym interesującym aspektem wyłaniającym się ze specyfiki programów radiowych jest relacja między redaktorem, zaproszonymi do programu gośćmi, a odbiorcą zewnętrznym (tu: adresat i słuchacz). Relacje te można przedstawić za pomocą takiego oto schematu.

Schemat ten, poza tym że jest ilustracją relacji między interlokutorami, wskazuje również na złożony przekaz komunikatu radiowego – mikrostrukturę i makrostrukturę programu radiowego (więcej na ten temat: Oskiera 2006: 221–231). Bezpośredni akt komunikacji dotyczy redaktora i rozmówcy/ów w studio, którzy jednocześnie, ale w sposób pośredni, komunikują się z adresatem i słuchaczami programu. W typie dialogu radiowego: redaktor + rozmówca telefoniczny, program współtworzą redaktor i rozmówca telefoniczny. Komunikują się oni za pomocą telefonu na antenie radiowej, kontakt ten uznamy za bezpośredni, natomiast komunikację między poszczególnymi rozmówcami telefonicznymi, jak i adresatami, słuchaczami programu, zaliczymy do kontaktu pośredniego.

BIBLIOGRAFIA

- Duncan S., Fiske D. W., 1985, *Interaction Structure and Strategy*, chapter *The Turn System*, pages 43–64, Cambridge University Press, 2.1.3.
- Oskiera A., 2006, *Radiowa mikrostruktura strategii konwersacyjnych*, [w:] *Wokół polszczyzny dawnej i współczesnej*, [red.] B. Nowowiejski, Białystok.
- Oskiera A., 2005, *Strategie konwersacyjne dialogu radiowym*, Łask.

THE EDITOR'S ROLE IN RADIO PROGRAMS

Summary

The article is devoted to a model, schematic role of an editor in radio programs (without a pragmatic discourse analysis). The following radio programs served as the research material: *Debaty w Jedynce* (I Program of the Polish Radio, *Łódzki Klub Parlamentarny* (Radio Łódź) and radio broadcast (without a proper name) recorded from the Radio TOK FM. The programs subsequently present the following types of dialogues: an editor + an interlocutor, an editor + interlocutors, an editor + callers, which also influences upon the tasks the editor is entrusted with. Moreover, the issue of the relations between interlocutors in radio programs is discussed and illustrated visually by means of a diagram.